

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 April 1878, kl. 11 f. m.

Andra Kammarans Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, angående underdånig skrifvelse om slöjdundervisnings införande vid de offentliga elementarläroverken.

Uti inom Andra Kammaran väckt, till Utskottet remitterad motion, N:o 152, har Herr *A. W. Westerdal* omförmält, hurusom den uppväxande ungdomens undervisning i handarbete i våra dagar omfattas med ett allt lifligare intresse, hvilket bland annat framgår af de stora uppoffringar, som för dess främjande blifvit gjorda af kommuner och enskilda äfvensom af staten. Men under det att handarbetet eller slöjden anses och behandlas såsom ett oundgängligt uppfostringsmedel för *hela* det qvinliga släktet och för *all* den manliga ungdom, som tillhör det s. k. folket, så har ännu, yttrar motionären, alldeles för litet åtgjorts för att gossar och yuglingar af de s. k. bättre klasserna skola blifva delaktiga af det kroppsliga arbets välsignelse.

Med erinran derom, att i nådig proposition till sistlidne Riksdag, i fråga om slöjdundervisning i folkskolorna, Kongl. Maj:t yttrar, att "undervisning i slöjd kan, om den rätt meddelas, blifva ett allmänt bildningsmedel af stor betydelse, i det att genom väl ordnade öfningar deri både iakttagelseförmågan skärpes och smaken odlas, hvarigenom ock beredes en nyttig omvexling mellan själs- och kroppsarbete och förekommes en ensidig ut-

Bih. till Riksd. Prot. 1878. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 15 Häft.

veckling på grund uteslutande af bokliga konster, på samma gång som hågen lifvas för nyttig och ädel verksamhet, hvilken kan afhålla från mången onyttig och skadlig förströelse", hvilket i samma nådiga proposition säges gälla "icke minst allmogens barn", anmärker motionären, att berörda framställning synes vara riktig och tillämplig för *alla* förhållanden och att, om hon *företrädesvis* skulle ega giltighet inom ett visst område, så vore detta utan tvifvel de lyckligare lottade klassernas barn, hvilka i våra elementarläroverk sakna — om man undantager gymnastiken — all omvexling emellan själs- och kroppsarbete, och hos hvilka man just därför har att befara den nämnda "ensidiga utvecklingen på grund uteslutande af bokliga konster".

Till stöd för sitt yrkande anför motionären vidare, dels att man svårigen torde kunna bibringa de s. k. högre klasserna aktning för det grofva, mekaniska arbetet, om dessa klassers manliga medlemmar aldrig sjelfve fått deltaga deri och aldrig fått erfara hvilken användning af andliga krafter fordras äfven för utförandet af kroppens arbete; dels att nutidens sträfvan, att utplåna den ärfda samhällsställningens och den ärfda förmögenhetens betydelse vid bestämmandet af den uppväxande gossens och ynglingens framtida yrke och att i stället låta detta grundas på hans medfödda anlag, aldrig lär kunna förverkligas, så länge intet med allvar göres för att hos de s. k. bättre klassernas ungdom bringa till utveckling äfven anlagen för kroppsligt arbete. Då nu staten genom inrättandet af elementarläroverken tagit om hand denna ungdoms intellektuella uppfostran, så synes konsekvensen fordra, att staten också vårdar sig om den kroppsliga utbildningen, en grund-sats som för öfrigt redan är erkänd genom gymnastikundervisningens införande vid dessa läroverk. Det kroppsliga arbetet skulle icke heller, menar motionären, få sin vederbörliga plats och sin erforderliga tid, om icke elementarläroverkens arbetsplan uppgöres med *förenadt* afseende på både den kroppsliga och andliga utbildningen, något som endast staten kan åstadkomma.

Sedan motionären slutligen påpekat det önskvärda deri, att barn af folkets *alla* klasser i ungdomen erhålla en hufvudsakligen likartad uppfostran, hvaraf utan tvifvel skulle följa någon minskning af den klyfta, som ännu skiljer de olika lagren inom samhället — till hvilket ändamåls uppnående motionärens förslag äfven syftar — föreslår han, "att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Han täcktes taga frågan om slöjdundervisnings införande vid de offentliga elementarläroverken under nådig ompröfning samt till Riksdagen framställa de förslag, som af en sådan pröfning kunna föranledas".

Utskottet, som för sin del gerna instämmer i de åsigter, som i motionen äro uttalade rörande slöjdundervisningens och det kroppsliga arbetets stora vikt och betydelse vid ungdomens uppfostran och daning, anser sig dock icke för närvarande kunna förorda införandet af obligatorisk slöjdundervisning vid våra elementarläroverk. Då läroämnena och öfningarna vid dessa undervisningsanstalter redan nu äro så många och af så olika slag att den klagan, som från flera håll försports deröfver, att ungdomen öfveranstänges samt att för liten tid lemnas den öfrig åt nödig hvila samt åt det för utvecklingen och stärkandet af både kropps- och själskrafterna så nyttiga fria arbetet på egen hand, icke torde vara alldeles oberättigad, så synes det i sauning icke vara lämpligt att ytterligare öka de obligatoriska läroämnenas mängd utan att någon motsvarande minskning i antalet af de förutvarande på samma gång eger rum. En sådan minskning är dock icke af motionären föreslagen, hvarföre Utskottet ej heller nu torde böra närmare derom yttra sig.

Ett annat skäl, hvarföre Utskottet icke anser sig kunna förorda motionen, ligger äfven deruti, att ordnandet af slöjdundervisningen i vårt land helst torde böra öfverlemnas åt kommunerna eller åt enskilda, en åsigt, som äfven inom representationen vunnit erkännande. Då förlidet års Riksdag icke ansåg sig kunna godkänna Kongl. Maj:ts proposition om införandet af obligatorisk slöjdundervisning vid folkskoleseminarierna och derigenom äfven vid folkskolorna, der dock en sådan undervisning torde anses mest af behovet påkallad, så är det än mindre anledning att förmoda, att ett förslag om införande af slöjdundervisning vid elementarläroverken skall kunna lyckas att vinna Riksdagens bifall. Staten gör och uppoffrar redan nu så mycket för undervisningsväsendet i vårt land, att man knappt kan begära, att den ytterligare skall åtaga sig de stora kostnader och ansvar, som inrättandet af slöjdundervisningsanstalter vid elementarläroverken utan tvifvel skulle komma att medföra. Om slöjdskolor, der de af kommuner eller enskilda personer inrättas och ändamålsenligt ordnas, kunna erhålla något bidrag af allmänna medel, så synes derigenom för dem vara gjordt, hvad åtminstone för närvarande göras bör.

Då sålunda den fördel, som motionen afser, bäst och lättast torde kunna vinnas genom inrättandet i städerna af fristående slöjdskolor, der all ungdom, som sådant önskar, kan erhålla undervisning; och erfarenheten dertill visat, att, der sådana undervisningsanstalter redan nu finnas — och detta är fallet på ej så få ställen i vårt land — desamma flitigt besökas af så-

väl elementarläroverkets som folkskolans elever; så får Utskottet, på grund af hvad nu anfördt blifvit, vördsamligen föreslå,

att Herr Westerdals motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 April 1878.

På Utskottets vägnar:

A. J. Lyth.

Reservation:

af Herr A. W. Westerdal: "Utskottet synes icke vilja förneka vigten af de skäl, som i min motion blifvit anförda för nödvändigheten deraf, att slöjden införes såsom uppfostringsmedel äfven för de s. k. bättre klassernas ungdom; men Utskottet vill likväl icke föreslå Riksdagen att taga något enda steg för detta måls uppnående. Eljest brukar den, som önskar målet, också vilja medlen.

Slöjdundervisnings införande vid elementarläroverken skulle medföra en ny utgift, säger Utskottet till stöd för sitt afstyrkande. Ja väl, utan penninguppföring lär, i detta fall som i andra, intet kunna vinnas. Hade man ryggat för kostnaden, skulle ännu i denna dag elementarläroverkens ungdom icke heller fått åtnjuta undervisning i teckning eller öfning i gymnastik; men önskar nu någon dessa ämnens förvisning från skolorna, för att derigenom inbespara penningar? Inga medel torde vara bättre använda, än de som anslås till en fri utveckling af den uppväxande ungdomens krafter.

Härmed skall likväl icke vara sagdt, att slöjdundervisningen måste bekostas af staten allena. Det låter väl tänka sig, att kommuner och enskilda böra kännas förpligtade att bära en del af kostnaderna. Men såsom Utskottet också har antydt, förutsättes det för *möjligheten* att elementarläroverkens ungdom skall kunna deltaga i slöjdundervisningen, att den dertill erhåller *tid*. För närvarande upptagas läseterminerna för de fleste af ett så forceradt bokligt arbete, att ingen tid blir öfrig för utvecklingen af anlagen för kroppsligt arbete, äfven om aldrig så rikligt tillfälle dertill erbjüdes. Detta abnorma förhållande kan endast afhjelpas genom utsträckning af den årliga skoltiden eller genom minskning af skolans kurser i läseämnena, hvarföre jag ock i min motivering för förslaget anför, "att det kroppsliga arbetet icke lär få sin vederbörliga plats och sin erforderliga tid, om icke läroverkens hela arbetsplan uppgöres med *förenadt* afseende på både den kroppsliga och andliga utbildningen".

Då man emellertid känner, huru som alla eller åtminstone de flesta nyare förändringar i elementarläroverkens arbete kommit till stånd på grund af Riksdagens initiativ, så förefaller det mer än sannolikt, att äfven den nyhet som nu är i fråga — beredandet af tillfälle till öfning i slöjd för elementarläroverkens ungdom — endast kan verkliggöras, i fall Riksdagen derom framställer *en förmilig anhållan*. Detta är anledningen, hvarför jag fortfarande måste påyrka, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med en skrivelse i den syftning, som min motion innehåller".